

Миколаївський ліцей №19 Миколаївської міської ради Миколаївської області
Номінація «Історик-Юніор»

"Науково-Морська Спадщина Миколаєва"

Автор: Кабак Владислав Віталійович
Клас: 9-А

Керівник: Зеркаль Микола Миколайович
Територіальне відділення МАН: Миколаївське територіальне
відділення при МОЦТКЕ УМ. Населений пункт: Миколаїв,
Миколаївська область.

2025

Мета та завдання дослідження

Розробити та впровадити екскурсійний маршрут

Створити текстовий супровід маршруту

Сприяти вихованню в молоді почуття гордості за рідне місто

Здійснити історико-краєзнавче дослідження

Здійснити фото- та відеофіксацію сучасного стану пам'яток

Основні об'єкти екскурсійного маршруту

✓ Миколаївська астрономічна обсерваторія

✓ Гімназія Аркаса

✓ Музеї суднобудування і флоту

✓ Варваровський міст

Миколаївська астрономічна обсерваторія

Миколаївська астрономічна обсерваторія — одна з найстаріших в Україні, заснована 1821 року. Вона займається астрометрією, дослідженням штучних супутників Землі та сонячної активності. Обсерваторія має історичне значення й входить до світової мережі наукових установ. Засновником Миколаївської астрономічної обсерваторії був адмірал Олексій Самуїлович Грейг. Він започаткував її у 1821 році як частину Чорноморського флоту для навігаційних потреб. Його ініціатива стала основою для розвитку астрономічної науки в південному регіоні України. Миколаївська астрономічна обсерваторія розташована на високому березі Південного Бугу, що забезпечує сприятливі умови для спостережень. Станом на квітень 2025 року Миколаївська астрономічна обсерваторія продовжує свою діяльність як наукова установа. У 2024 році її було реорганізовано та приєднано до Головної астрономічної обсерваторії Національної академії наук України. Миколаївська обсерваторія є однією з найстаріших в Східній Європі, заснована у 1821 році. Вона включена до попереднього списку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО від України .

Миколаївська астрономічна обсерваторія зазнала пошкоджень під час повномасштабної війни в Україні. За повідомленням Агентства розвитку Миколаєва, територія обсерваторії тричі потрапляла під ворожі обстріли, внаслідок чого були пошкоджені два телескопи. Ця обсерваторія є однією з найстаріших у Східній Європі, заснована в 1821 році як морська обсерваторія. Вона включена до попереднього списку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО від України. Незважаючи на пошкодження, обсерваторія продовжує свою наукову діяльність, зокрема в галузях динаміки тіл Сонячної системи, дослідження об'єктів навколоземного простору та астрономічного приладобудування

Цікаві факти

Одна з найстаріших у Східній Європі

- Заснована у 1821 році, вона є найстарішою морською обсерваторією на території колишньої Російської імперії. Вік обсерваторії — понад 200 років!

- Історія, пов'язана з флотом
Обсерваторія створювалася як частина Миколаївського адміралтейства, і її основна функція полягала в астрономічному забезпеченні флоту, зокрема навігації та картографії.

- Центр небесної механіки
Протягом ХХ століття тут працювали провідні українські астрономи, які займалися дослідженнями руху тіл Сонячної системи та створенням астрономічних каталогів.

- Сучасне наукове життя
Сьогодні обсерваторія займається спостереженнями штучних супутників Землі, дослідженням об'єктів навколоземного простору та бере участь у міжнародних наукових програмах.

1. Пошкоджена, але діюча
 - У 2022–2023 роках обсерваторія потрапила під обстріли, пошкоджено два телескопи, але наукова діяльність не припинилася.

Гімназія Аркаса

Історія ліцею розпочалася у 1863 році зі створення Миколаївського жіночого училища I розряду. У 1870 році воно було реорганізоване в Миколаївську першу Маріїнську жіночу гімназію, яка функціонувала до 1918 року. У радянський період у цій будівлі діяла середня школа №5.

У 1993 році заклад було перетворено на Українську педагогічну гімназію, а 12 грудня 1998 року — на Першу українську гімназію. 24 лютого 2003 року гімназії присвоєно ім'я Миколи Аркаса — видатного українського історика, композитора та громадського діяча. Сьогодні ліцей є закладом загальної середньої освіти II–III ступенів з поглибленим вивченням української та англійської мов. Він забезпечує науково-теоретичну, гуманітарну та загальнокультурну підготовку учнів, готуючи їх до професій у гуманітарно-філологічних сферах. У ліцеї працює висококваліфікований педагогічний колектив: 29 основних педагогічних працівників, серед яких 11 учителів-методистів, 3 старших учителів, 19 спеціалістів вищої категорії, 8 спеціалістів першої категорії, 1 спеціаліст другої категорії, 1 кандидат наук та 1 заслужений учитель України

Станом на 2025 рік гімназія імені Миколи Аркаса в Миколаєві перебуває в процесі відновлення після серйозного пошкодження внаслідок російського ракетного обстрілу 1 листопада 2022 року. Руйнування торкнулися фасаду, даху й внутрішніх приміщень історичної будівлі. У січні 2025 року розпочалися реставраційні роботи, які фінансує уряд Данії за координації Управління ООН з обслуговування проєктів (UNOPS). Роботи мають завершитися до кінця 2025 року. Основна мета — зберегти історичний вигляд будівлі та відновити її функціональність як освітнього закладу.

Цікаві факти

Найстаріший заклад у Миколаєві

- Освітній заклад на базі теперішньої гімназії було відкрито ще в 1863 році. Спочатку це була жіноча Маріїнська гімназія.

Ім'я на честь культурного діяча

- Ім'я Миколи Аркаса — видатного українського композитора, історика і просвітителя — було присвоєно гімназії в 2003 році.

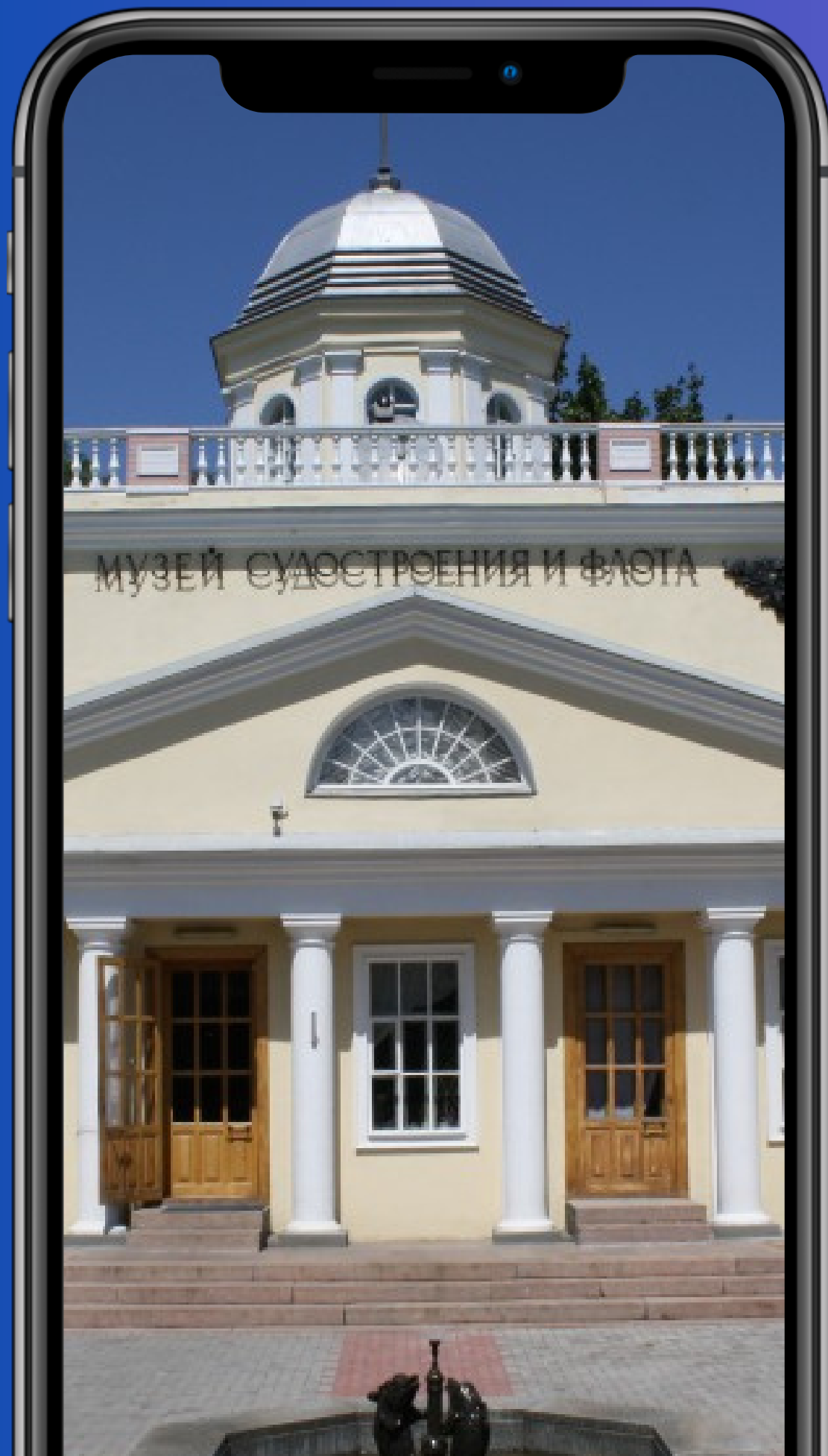
Унікальний історичний будинок

- Гімназія розташована у споруді 1892 року, яка є пам'яткою архітектури місцевого значення.

Осередок української ідентичності

- Заклад має власний музей Миколи Аркаса, проводить патріотичні заходи, ідеологічно орієнтований на національні цінності, традиції та культуру

1. Символ відродження
Попри війну та руйнування, гімназія стала символом незламності миколаївської освіти та духовної сили міста.

Миколаївський музей суднобудуванн

Миколаївський музей суднобудування і флоту — єдиний в Україні музей, присвячений історії кораблебудування та морської справи. Він розташований у центрі Миколаєва, в історичній будівлі кінця XVIII століття, яка раніше служила резиденцією командувачів Чорноморського флоту. У 1978 році в цьому приміщенні було відкрито музей. Музей щорічно приймає близько 50 тисяч відвідувачів і проводить близько 1 тисячі екскурсій. У 1981 році група творців музею була удостоєна Державної премії України імені Тараса Шевченка. У 2024 році музей реалізував проєкт «Переосмислення культурно-історичної спадщини Миколаївщини в Козацьку добу», що дозволило дослідити та представити нові аспекти історії регіону. Станом на 2025 рік Миколаївський музей суднобудування і флоту продовжує активну роботу попри воєнний стан. Будівля музею не зазнала суттєвих руйнувань, що дозволило зберегти експозицію у відносній цілісності. У 2024–2025 роках музей став осередком культурного життя міста: тут проходять лекції, тематичні виставки, зокрема у співпраці з іншими закладами, як-от Миколаївська обсерваторія. Один із останніх проєктів — презентація експонатів, присвячених історії суднобудування в козацьку добу.

Цікаві факти

1

Єдиний у своєму роді в Україні Миколаївський музей суднобудування і флоту — єдиний музей в Україні, який повністю присвячений історії суднобудування та флоту. Він демонструє розвиток морської справи від часів Київської Русі до сучасності.

2

Експозиція музею налічує понад 3000 предметів — макети кораблів, документи, карти, фотографії, моделі бойових кораблів, морську форму та зброю.

3

У музеї представлені деталізовані моделі легендарних суден, зокрема першого українського броненосця, а також кораблів, збудованих у Миколаєві ще в царські часи.

Варваровський міст

Міст був урочисто відкритий 18 липня 1964 року. На той час це був найдовший автодорожній міст у Радянському Союзі — його довжина становила 750 метрів, а разом із насипною дамбою — близько 2 кілометрів. Варварівський міст має унікальну для України горизонтальну розвідну частину. Центральна секція мосту довжиною 128,73 метра обертається на 90 градусів навколо центральної опори за допомогою електромоторів . 🇺🇦 Технічні особливості

- Довжина основної частини: 750 метрів
- Загальна довжина з дамбою: приблизно 2 км
- Довжина розвідної частини: 128,73 метра
- Тип розвідного механізму: горизонтальне обертання на 90°
- Розташування: Одеське шосе, Миколаїв

Цей міст є важливою транспортною артерією, що з'єднує південні регіони України та забезпечує сполучення між Одесою, Миколаєвом, Херсоном і Запоріжжям . Варварівський міст — не лише інженерне досягнення, але й символ міста Миколаєва.

НикВесті
nikvesti.com

Варварівський міст у Миколаєві зазнав значних пошкоджень унаслідок влучань ворожих ракет у 2024 році. Ці атаки спричинили серйозні ушкодження конструкції мосту, що вимагало проведення термінових аварійних робіт. Зокрема, було замінено чотири деформаційні шви, відновлено опори освітлення, бар'єрне та перильне огороження, а також проведено ремонт тротуарів, ригелів, балок та прогонової будови

У 2022 році, під час активних бойових дій, Варварівський міст став об'єктом особливої уваги. Генерал-майор Дмитро Марченко, який керував обороною Миколаєва, повідомив, що йому вісім разів надходили накази підірвати міст, щоб запобігти його захопленню ворогом. Однак ці накази не були виконані, оскільки знищення мосту могло б ізолювати місто та ускладнити оборону. Варварівський міст, також відомий як Південнобузький, є важливою транспортною артерією, що з'єднує Варварівку з центральною частиною Миколаєва через річку Південний Буг. Через нього проходить траса міжнародного значення М-14 "Одеса-Мелітополь-Новоазовськ", що робить міст критично важливим для переміщення військових частин, техніки та постачання

Ні

Цікаві факти

Будівництво тривало 7 років

- Проєктування та спорудження мосту почалося у 1957 році, і завершилося лише у 1964-му. Це був справжній виклик для інженерів того часу.

Залишається в експлуатації понад 60 років

- Незважаючи на свій вік та численні пошкодження, міст досі виконує свої функції. У 2024 році на його ремонт було виділено 44 мільйони гривень.

Міст, який "вижив" війну
Під час повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022–2024 роках міст кілька разів міг бути підірваний для оборони міста, але залишився неушкодженим. Він відіграв важливу роль у військовій логістиці.

Місцевий символ

- Варварівський міст вважається візитівкою Миколаєва. Місцеві жителі часто згадують його як частину своєї ідентичності.

Висновки

Миколаїв — місто з глибоким історичним корінням і багатою культурною спадщиною. Миколаївська астрономічна обсерваторія, одна з найстаріших у Східній Європі, продовжує наукову діяльність і входить до системи НАН України. Гімназія імені Миколи Аркаса, яка зазнала руйнувань унаслідок обстрілів, нині відновлюється за підтримки міжнародних партнерів, що свідчить про її значення для освіти та історії. Миколаївський музей суднобудування і флоту — унікальний осередок морської спадщини України, що зберіг свою цілісність та активно працює навіть у складних умовах.

Ці об'єкти — не лише символи міста, а й приклади стійкості, спадкоємності та важливості збереження культури в часи випробувань.

Використані джерела:

- Власні фото та спостереження
- Nkvesti — новини щодо гімназії Аркаса
- Museum.dp.ua — Миколаївський музей суднобудування і флоту
- Vn.mk.ua — лекції та події в обсерваторії
- <https://suspilne.media/mykolaiv/811749-kozacka-doba-mikolaivsini-muzej-sudnobuduvanna-realizovue-proekt-z-popularizacii-kulturnoi-spadsini-regionu/>